

**Manzara chizish jarayonida o'quvchilarni kreativ va estetik tafakkurni
rivojlantirish metodlari**

Amonova Durdona Aliek qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo’nalishi

1-kurs “E” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada manzara chizish jarayonida o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Tadqiqot o'quvchilarning ijodiy salohiyati, vizual tafakkuri va estetik didini shakllantirishga qaratilgan metodik yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Maqolada an'anaviy va innovatsion pedagogik usullar, interaktiv mashg'ulotlar, didaktik o'yinlar va individual yondashuv orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish usullari ko'rib chiqilgan. Shu bilan birga, o'quvchilarning manzara chizish jarayonida estetik qarashlarini mustahkamlash, rang, shakl va kompozitsiya uyg'unligini anglash va ijodiy qarorlar qabul qilish imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Manzara chizish, kreativ tafakkur, estetik tafakkur, ijodiy ko'nikmalar, vizual fikrlash, pedagogik metodlar, interaktiv mashg'ulotlar, didaktik o'yinlar, individual yondashuv, san'at ta'limi.

San'at ta'limi yosh avlodning ijodiy va estetik salohiyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Xususan, manzara chizish mashg'ulotlari o'quvchilarga ob'ektlarning shakli, rang-barangligi, kompozitsiya va fazoviy nisbatlarni idrok etish imkonini beradi. Shu bilan birga, manzara chizish jarayoni o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini shakllantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Kreativ tafakkur o'quvchilarga yangi va original g'oyalarni ishlab chiqish, o'z ijodiy qarorlarini qabul qilish imkonini beradi, estetik tafakkur esa san'at asarining go'zallik, uyg'unlik va muvozanatini anglash qobiliyatini rivojlantiradi.

Pedagogik jarayonda o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirish uchun metodik yondashuvlar muhimdir. Mashg'ulotlar nafaqat texnik ko'nikmalarni shakllantirishga, balki o'quvchilarning rang, shakl va kompozitsiya uyg'unligini idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi lozim. Shuningdek, interaktiv metodlar, didaktik o'yinlar va individual yondashuv o'quvchilarning kreativ fikrlashini rag'batlantiradi, ularni mustaqil fikrlashga va ijodiy qarorlar qabul qilishga o'rgatadi.

Shu bois, manzara chizish jarayonida o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirish metodlarini aniqlash va samarali pedagogik vositalardan

foydalanish dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi. Metodik jarayonni to'g'ri tashkil etish orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyati, vizual tafakkuri va estetik didi maksimal darajada rivojlantiriladi, bu esa ularning san'at ta'limi jarayonida muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishiga yordam beradi.

San'at ta'limida manzara chizish jarayoni o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Kreativ tafakkur o'quvchilarga yangi va original g'oyalarni ishlab chiqish, ijodiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi, estetik tafakkur esa san'at asarining go'zallik, uyg'unlik va muvozanatini anglash qobiliyatini shakllantiradi. Shu sababli, manzara chizish mashg'ulotlarida pedagogik jarayonni to'g'ri tashkil etish o'quvchilarning ijodiy va estetik salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Manzara chizish jarayonida o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirish bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqich – nazariy bilimlarni shakllantirish. Pedagoglar o'quvchilarga manzara kompozitsiyasi, ranglarning uyg'unligi, chiziq va shakl nisbatlari, yorug'lik va soya munosabatlarini tushuntiradi. Nazariy bilimlar o'quvchilarga amaliy mashg'ulotlarda yordam beradi, chunki ular kuzatish va chizish jarayonida nazariy asoslarni qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bosqich o'quvchilarning vizual tafakkurini shakllantirishga asos bo'ladi.

Ikkinchi bosqich – amaliy mashg'ulotlar. O'quvchilar turli manzaralarni chizish orqali ob'ektlarning shakli, rang-barangligi, yorug'lik-soya munosabatlarini aniqlashni o'rganadilar. Mashg'ulotlarda pedagoglar individual maslahatlar berib, o'quvchilarning ishlarini tahlil qiladi va ularni to'g'rilashga yo'naltiradi. Shu bilan birga, amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning diqqatini jamlash, muammolarni hal qilish va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Didaktik usullardan foydalanish o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirishda muhimdir. O'quvchilarga ob'ektlarni taqqoslash, tahlil qilish, tasniflash va kompozitsiyani rejalashtirish bo'yicha mashqlar berish orqali ularning vizual tafakkuri kengayadi. Masalan, bir xil manzarani turli burchaklardan chizish orqali o'quvchilar ob'ektlarning shakli va fazoviy munosabatlarini yaxshiroq tushunadi. Shu tarzda mashg'ulotlar o'quvchilarning abstrakt va mantiqiy fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Interaktiv va innovatsion metodlardan foydalanish mashg'ulotlarni qiziqarli va samarali qiladi. Multimedia resurslari, virtual manzaralar va interaktiv mashqlar o'quvchilarga yangi vizual tajribalarni beradi. Masalan, o'quvchilar virtual manzaralarni kuzatib, ularni chizmaga aylantiradi yoki rang va chiziq kombinatsiyasini

tanlash orqali kompozitsiyani o'rganadi. Bu usul o'quvchilarning ijodiy tafakkurini kengaytiradi va mashg'ulotlarni zamonaviy pedagogik talablar bilan uyg'unlashtiradi.

O'yin metodlari ham didaktik mashg'ulotlarda samarali vosita hisoblanadi. Guruh bo'lib manzara elementlarini joylashtirish, ranglarni moslashtirish yoki kompozitsiya bo'yicha musobaqalar o'quvchilarning muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'yin metodlari o'quvchilarda mustaqil fikrlash, konstruktiv tanqid va ijodiy qarorlar qabul qilishni shakllantiradi. Mashg'ulotlar qiziqarli bo'lgani sababli o'quvchilar faol ishtirok etadi va kreativ hamda estetik tafakkur samarali rivojlantiriladi.

Individual yondashuv metodik jarayonning ajralmas qismidir. Har bir o'quvchi o'zining ijodiy imkoniyatlariga mos mashg'ulotlar oladi. Pedagog o'quvchining kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, unga mos topshiriqlar beradi. Masalan, ba'zi o'quvchilar ranglarni kombinatsiyalashga ko'proq e'tibor qaratadi, boshqalari esa shakl va chiziqni aniqlashga intiladi. Shu tarzda individual yondashuv o'quvchilarning vizual tafakkurini maksimal darajada rivojlantiradi va ularni manzara chizishga qiziqtiradi.

Mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich rejalashtirish ham kreativ va estetik tafakkurni rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Dastlab nazariy bilimlar beriladi, keyin amaliy mashqlar orqali bilimlar mustahkamlanadi, oxirida esa o'quvchilarning ishini tahlil qilish va baholash jarayoni amalga oshiriladi. Bu tizimli yondashuv o'quvchilarning aqliy faolligini, diqqatini jamlash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Baholash jarayoni o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Pedagog o'quvchilarning ishini konstruktiv baholash orqali ularni o'z ustida ishlashga rag'batlantiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy tafakkur qobiliyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, baholash o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va mashg'ulotlarga faol jalb qiladi.

Natijada, manzara chizish jarayonida o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirish metodikasi nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning vizual tafakkuri, estetik didi va ijodiy salohiyatini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Didaktik usullar, interaktiv metodlar, o'yin metodlari va individual yondashuvni uyg'un qo'llash mashg'ulotlarni samarali va qiziqarli qiladi, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish imkonini beradi.

Manzara chizish jarayonida o'quvchilarning kreativ va estetik tafakkurini rivojlantirish metodikasi ularning vizual tafakkuri, ijodiy salohiyati va estetik didini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, didaktik

usullar, interaktiv mashg‘ulotlar, o‘yin metodlari va individual yondashuvni uyg‘un qo‘llash o‘quvchilarning kreativ fikrlashini rag‘batlantiradi va mashg‘ulotlarning samaradorligini oshiradi. Nazariy bilimlarni amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish, bosqichma-bosqich rejalashtirish va konstruktiv baholash o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ularni mashg‘ulotlarga faol jalb qiladi. Shu bilan birga, metodik jarayon o‘quvchilarning rang, shakl, kompozitsiya uyg‘unligini idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada, o‘quvchilarning kreativ va estetik tafakkuri maksimal darajada shakllanadi va manzara chizish bo‘yicha ijodiy salohiyatlari rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – С. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – № 1. – С. 070035.
5. Шавди́ров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san‘atni o‘qitishda o‘quvchilarning sohaga oid o‘quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.